C. PLINIVS CAECILIVS MARCO SVO S.

PERGRATVM est mihi quòd tam diligenter libros auunculi mei lectitas, vt habere omnes velis, quærasq; qui sint. Fungar indicis partibus, atque etiam quo sint ordine scripti, notum tibi faciam. Est enim hæc quoque studiosis non iniucunda cognitio. De iaculatione equestri vnus. Hunc cum præfectus alæ militaret, pari ingenio curaque composuit. De vita Q. Pomponij Secundi duo, à quo singulariter amatus, hoc memoriæ amici quasi debitum munus exoluit. Bellorum Germaniæ viginti, quibus omnia quæ cum Germanis gessimus bella collegit. Inchoauit cum in Germania militaret, somnio monitus. Adstitit enim ei quiescenti Drusi Neronis effigies, qui Germaniæ latissime victor ibi perijt. Commendabat memoriam suam, orabatq; vt se ab iniuria obliuionis assereret. Studiosi tres, in sex volumina propter amplitudinem diuisi, quibus oratorem ab incunabulis instituit & perficit. Dubij sermonis octo scripsit sub Nerone nouissimis annis, cum omne studiorum genus paulo liberius & erectius, periculosum seruitus fecisset. A fine Aufidij Basi XXXI. Naturæ historiarũ XXXVII. opus diffusum, eruditum, nec minus varium quàm ipsa natura. Miraris quòd tot volumina, multaque in ijs tam scrupulosa, homo occupatus absoluerit? Magis miraberis, si scieris illum aliquandiu causas actitasse, decessisse anno VI. & L. medium tempus distentum impeditumq;, qua officijs maximis, qua amicitia principum egisse. Sed erat acre ingenium, incredibile studium, summa vigilantia. Lucubrare à Vulcanalibus incipiebat, non auspicandi causa, sed studendi statim à nocte multa: hyeme vero ab hora septima, vel cum tardissime, octaua, sæpe sexta. Erat sane somni parcissimi, nonnunquam etiam inter ipsa studia instantis, & deserentis. Ante lucem ibat ad Vespasianum Imperatorem: nam ille quoq; noctibus vtebatur: inde ad delegatum sibi officium. Reuersus domum, quod reliquum temporis, studiis reddebat. Post cibum sæpe, quem interdiu leuem & facilem ueterum more sumebat, æstate, si quid ocij, iacebat in sole, liber legebatur, adnotabat excerpebatq;. Nihil enim vnquam legit, quod non excerperet. Dicere etiam solebat, nullum esse librum tam malum, vt non aliqua ex parte prodesset. Post solem plerunque frigida lauabatur. Deinde gustabat, dormiebatq; minimum. Mox quasi alio die studebat in cœnæ tempus. Super hanc liber legebatur, adnotabatur, & quidem cursim. Memini quendam ex amicis, cum lector quædam pronunciasset perperam, reuocasse, & repeti coegisse. Huic auunculum meum dixisse: intellexeras nempe. quum ille annuisset. Cur ergo reuocabas? decem amplius versus hac tua interpellatione perdidimus. Tanta erat parsimonia temporis. Surgebat ęstate à cœna luce, hyeme intra primam noctis, sed tanquam aliqua lege cogente. Hæc inter medios labores, urbisq; fremitum. In secessu solum balinei tempus studijs eximebatur. Cum dico balinei, de interioribus loquor. Nam dum distringitur tergiturq;, audiebat aliquid, aut dictabat. In itinere quasi solutus cæteris curis, huic vni uacabat. Ad latus notarius cum libro & pugillaribus, cuius manus hyeme manicis muniebantur, vt ne cœli quidẽ asperitas vllum studijs tempus eriperet. Qua ex causa Romæ quoq; sella vehebatur. Repeto me correptum ab eo, cum ambularem: Poteras, inquit, has horas non perdere. Perire enim omne tempus arbitrabatur, quod studijs non impartiretur. Hac intentione tot ista volumina peregit, electorumq; commẽtarios CLX. mihi reliquit, opisthographos quidem, & minutissime scriptos: qua ratione multiplicatur hic numerus. Referebat ipse, potuisse se cum procuraret in Hispania, vendere hos commentarios Largio Licinio CCCC. milibus nummum, & tunc aliquanto pauciores erant. Nonne videtur tibi recordanti quantum legerit, quantum scripserit, nec in officijs vllis, nec in amicitia principum fuisse? Rursus cum audis quid studijs laboris impenderit, nec scripsisse satis, nec legisse? Quid est enim quod non aut illę occupationes impedire, aut hæc instantia non posit efficere? Itaque soleo ridere cum me quidã studiosum vocant, qui si comparer illi, sum desidiosissimus. Ego autem tantum, quẽ partim publica, partim amicorum officia distringunt? Quis ex istis, qui tota vita literis asident, collatus illi, nõ quasi somno & inertiæ deditus erubescat? Extendi epistolam, quamuis hoc solum quod requirebas scribere destinassem, quos scilicet libros reliquisset. Confido tamen hæc quoque tibi non minus grata, quàm ipsos libros futura, quæ te non tantum ad legendos eos, verumetiam ad simile aliquid elaborandum possunt æmulationis stimulis excitare. Vale.

C. Plinii Secundi Naturalis Historiae..., p. 6 - Biblioteca de la Universidad de La